

Abstrahování

Latinské sloveso *traho* znamená táhnu; předpona *ab-* znamená od-, tedy když „abstrahujeme“, jakoby odtahujeme něco od něčeho nebo z něčeho, co tam původně náleželo. Musíme se tedy tázat především po tom, od čeho původně ještě nic odtaženo nebylo a co je tedy jakoby „celé“. Obvykle se to (zejména pod vlivem anglosaského empirismu a senzualismu) vykládá tak, že z vnímaných vlastností nějaké věci některé oddělíme či vydělíme jako ty hlavní, zatímco o ostatní se nestaráme, tj. od ostatních prostě odhlížíme. Tak třeba v určité situaci či souvislosti odhlížíme od toho, že to zvíře před námi je náš kocour (jakož i od mnoha dalších konkrétních určení, jako že to je obratlovec, čtvernožec, savec, že má kožešinu té a té barvy, atd.) a zůstaneme jen u toho, že to je zvíře. „Zvíře“ je tedy abstrakce (kdysi se říkalo také obecnina, latinsky universale). Ovšem podobnou, i když jinou obecninou je také zmíněný obratlovec, čtvernožec nebo savec, obecninou je i kožešina (vůbec), a tak dále a tak podobně. Obecninou a tedy abstrakcí je i „kocour“, ale dokonce i to přivlastnění „náš“ nebo „naše“. Proto se kdysi hodně uvažovalo a diskutovalo o tom, jaký je vlastně vztah mezi konkrétní, „reálnou“ skutečností na jedné straně a rozmanitými obecninami, získanými oním „abstrahováním“ (připomeňme zejména slavný „pseudo-spor“ o univerzálie). Zde je třeba připomenout především jedno: když uvažujeme a mluvíme o „čtyřnohosti“ nebo „ochlupení“ apod., neoddělujeme žádné skutečné nohy ani chlupy od zvířete, ale onu „abstrakci“ provádíme jen ve své mysli. To však činíme i tehdy, když „míníme“ našeho konkrétního kocoura – toho můžeme totiž mínit také pouze ve své mysli. Ona operace, které říkáme abstrahování, tedy probíhá v naší mysli, a nemá žádný přímý dopad ani následek pro reálné zvíře. Neabstrahujeme tedy nic z konkrétní reality, nýbrž pouze z oné její „reprezentace“, kterou si nejprve musíme vytvořit, abychom se do nějakého abstrahování mohli vůbec pustit. Když tohle nahlédneme, zjistíme, že tak zvané „abstrahování“ vůbec nic od původní reprezentace ne-odtahuje, ne-odnímá, ale že k ní naopak cosi přidává, že ji upřesňuje – a teprve druhotně se soustřeďuje na toto upřesnění a nechává původní reprezentaci jakoby stranou. Skutečně „abstraktní“ je pouze ona původní „reprezentace“, která má vlastně stejnou funkci jako ono známé Kratylovo ukazování prstem.

(Písek, 100123-2.)